

Hadházi Rita: Az egész életen át tartó tanulás gyakorlatának megvalósulása Hajdú-Bihar megyében

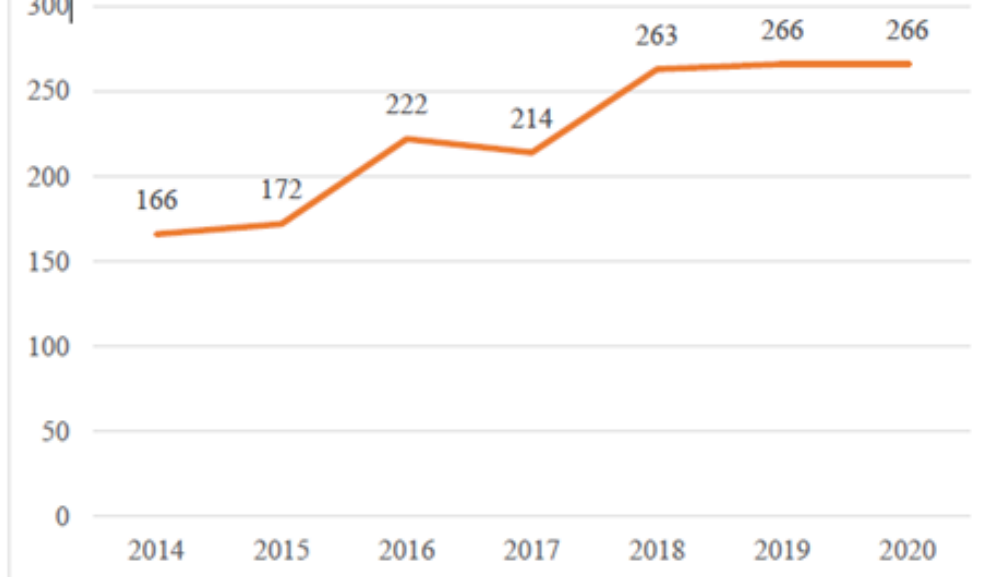

Bevezetés

A kulturális statisztika 1438-as közművelődési adatlapja alapján az intézmények által szolgáltatott adatok segítségével másodelemzést végeztünk, különös tekintettel az egész életen át tartó tanulásra, mely területileg Hajdú-Bihar megyére fókuszál. Ennek tükrében elemeztük az évről-évre alakuló létszámadatokat a rendszeres művelődési formák tekintetében az alkotó művelődési közösségek; a képzések; a nem rendszeres művelődési formák tekintetében az ismeretterjesztésre, valamint a klubokra, körökre, szakkörökre vonatkozó rendelkezésre álló adatokat. A statisztikai elemzés a 2014 és 2020 közötti időintervallumot foglalja magában. A kultstat.oszk.hu honlapon éves bontásban bárki számára elérhetőek az elmúlt időszak statisztikai adatai táblázatos formában. Adattisztítás után a számunkra releváns értékeket grafikonokon ábráztuk. Korábban többen is foglalkoztak hasonló jellegű elemzéssel, Talata-Dudásnak (2009, 2010, 2011) például közművelődési intézmények szervezeti hátterére, valamint tevékenységére vonatkozóan találhatunk elemzéseit, Márkus (2014) pedig felnőttképzési aspektusból a képzések alakulását tekinti át.

Earl Babbie (2001) szerint a másodelemzés fontos és hasznos, hiszen ennek segítségével költséghatékony módon kereshetünk válaszokat a társadalmi élettel kapcsolatos kérdéseinkre.

1. ábra: Adatszolgáltató intézmények száma Hajdú-Bihar megyében (db) 2014-2020
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

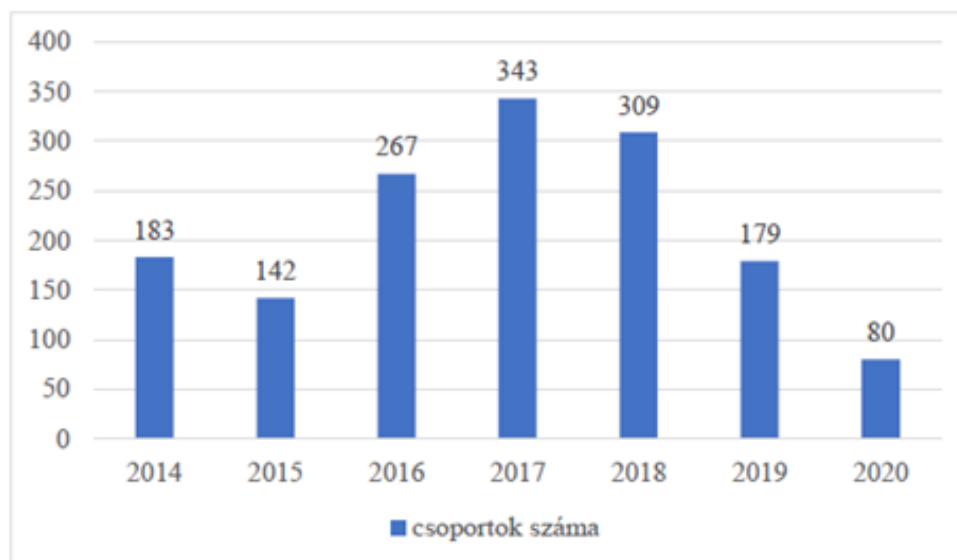
Ha az adatszolgáltató intézmények számát tekintjük (1. ábra) az adatok 2014 és 2020 között folyamatos növekedést mutatnak a 2017-es év kivételével, ebben az évben enyhe csökkenés figyelhető meg. A 2014-es évhez képest 62 %-kal növekedett az adatszolgáltatók száma. Ennek oka, hogy az intézmények számára fontos volt a pontos statisztikai adatszolgáltatás, 2014-től ugyanis a különböző pályázati forrásokhoz való hozzáférés feltételei között található az adatszolgáltatási tevékenység. (Gégény:2017)

Képzések

A felnőttképzési tevékenység statisztikai adatainak alakulását elsősorban az OSAP 1665. számú adatlapjában találhatjuk, azonban Márkus (2014) szerint a közművelődésben történő felnőttképzési tevékenység nem teljesen egyértelműen jelenik meg ebben a statisztikában. Az alábbi grafikonokon a 1438-as közművelődési adatlapban található adatokat vizsgáltuk meg. A közművelődési intézmények által folytatott képzések csoportjainak, résztvevőinek számát, illetve többek között a korcsoportonkénti eloszlást tekintettük át.

2. ábra: A közművelődési intézmények által folytatott saját képzések csoportjainak száma Hajdú-Bihar megyében (db) 2014-2020

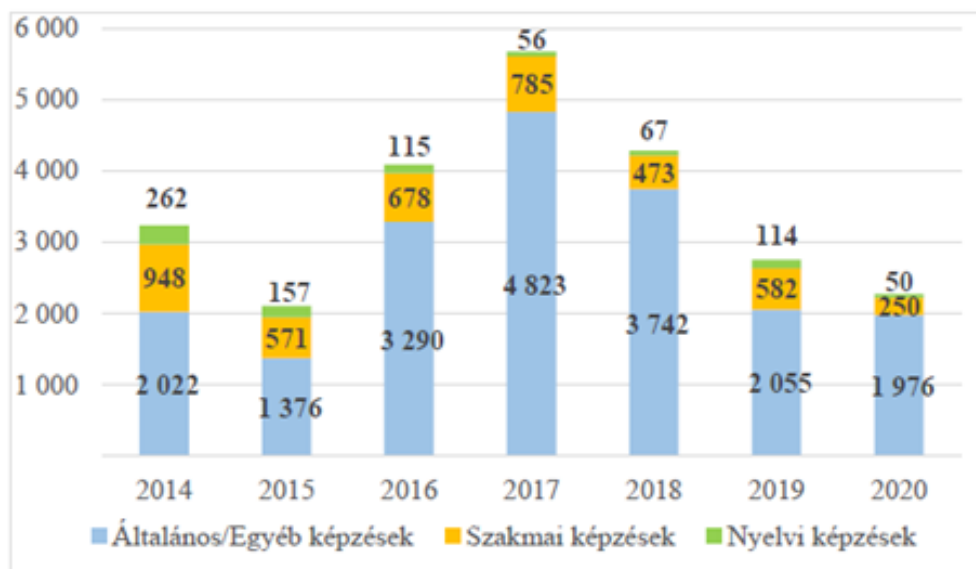
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

A közművelődési intézmények által folytatott saját képzések csoportjainak számát vizsgálva (2. ábra) hol csökkenés, hol növekedés figyelhető meg. 2015 és 2017 között évről-évre nagy fokú növekedés, míg 2017 után drasztikus csökkenés tapasztalható.

2015-höz képest 2017-re 141%-kal nőtt a képzési csoportok száma saját szervezésben. 2017-hez képest viszont 2020-ra 76%-os csökkenés mutatkozik. Ennek oka a 2020-ban kialakult járványhelyzet, azonban, ha az előző évet, 2019-et nézzük, abban az esetben is 46%-os a csökkenés. 2016 és 2019 között zajlott a Cselekvő Közösségek projekt, melynek konzorciumi vezetője a Szabadtéri Néprajzi Múzeum (SZNM) – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK). Konzorciumi tagként a Nemzeti Művelődési Intézet is részt vett a programban, amelynek keretén belül számos képzést valósítottak meg, illetve ebben az időszakban zajlott a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programja, amelynek VI. periódusa 2019-ben zárult le. Valószínűsíthető, hogy a képzési csoportok száma az előbb említett programoknak köszönhetően nőtt meg.

3. ábra: A közművelődési intézmények által folytatott saját képzések beiratkozottak száma képzési típusonként Hajdú-Bihar megyében (fő) 2014-2020
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

Ha az intézmények által folytatott saját képzésekre beiratkozottak számát egy másik aspektusból, a képzési típusok szerint vizsgáljuk, megkülönböztetünk általános/egyéb képzéseket, melyekhez művészeti, sport, természetgyógyászati, személyiségfejlesztő, egészségvédelmi, mentálhigiénés, helytörténeti, valamint honismereti képzések tartoznak és megkülönböztetünk ezenkívül szakmai képzéseket, illetve nyelvi képzéseket. (www.kultstat.oszk.hu) Az adatok szerint (3. ábra) az általános/egyéb képzések a leginkább meghatározóak a vizsgált időszakban. Az általános célú képzésekre beiratkozottak száma 2017-ben volt a legmagasabb (4823 fő) és 2015-ben a legkevesebb (1376 fő). Az általános képzések után a szakmai képzéseket vizsgáljuk, melyekre 2014-ben iratkoztak be a legtöbben (948 fő) és 2020-ban a legkevesebben (250 fő). Ez az alacsony adat valószínűsíthető, hogy a koronavírus világjárvány miatt csökkent le ekkora mértékben, azonban a vizsgált időszakban a 2017-ben mutatkozó legnagyobb érték után ennek ellenére is csökkenő tendenciát láthatunk. A nyelvi képzéseket tekintve 2014-ben iratkoztak be a legtöbben (262 fő), ezt követően minden évben alacsonyabb ez a szám a vizsgált időszakban. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy a nyelvtanárok és nyelviskolák saját szervezésben bonyolítják le a képzéseiket, amelyek nem kerülnek be a közművelődési intézmények falai közé. Összességében elmondható, hogy 2017 után minden képzési típusnál csökkenés ment végbe.

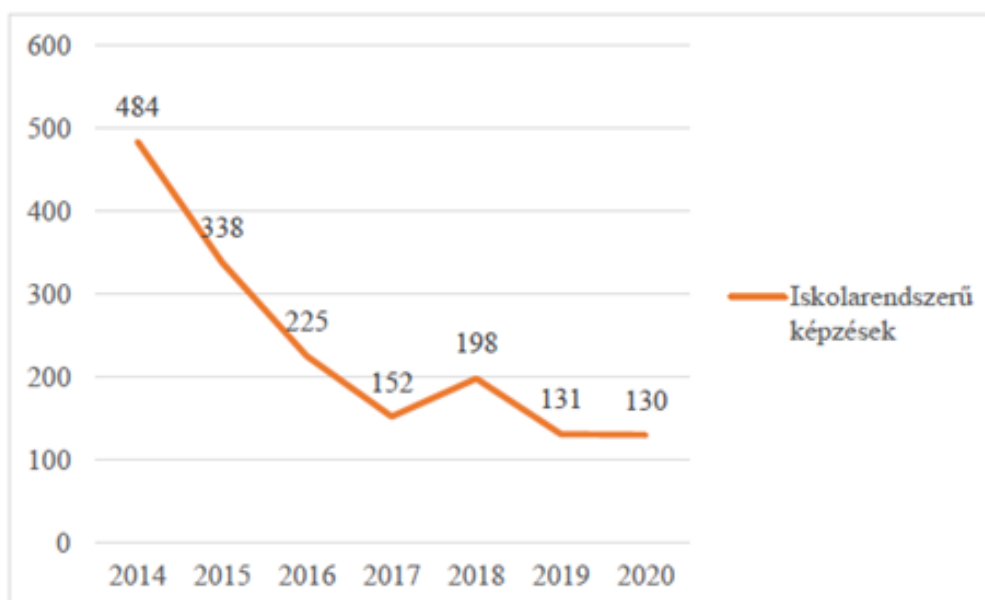
1. táblázat: A közművelődési intézmények saját képzéseire beiratkozottak száma életkori csoportok szerint Hajdú-Bihar megyében (fő) 2014-2020

(Forrás: Csíktornyos köznevelési és kulturális statisztika alapján)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
15 év alatti	549	424	1326	1612	960	403	385
15-29 éves	876	759	1467	1415	1359	826	1005
30-54 éves	1544	808	991	2182	1335	1050	601
55 év fölötti	263	113	299	455	628	472	285

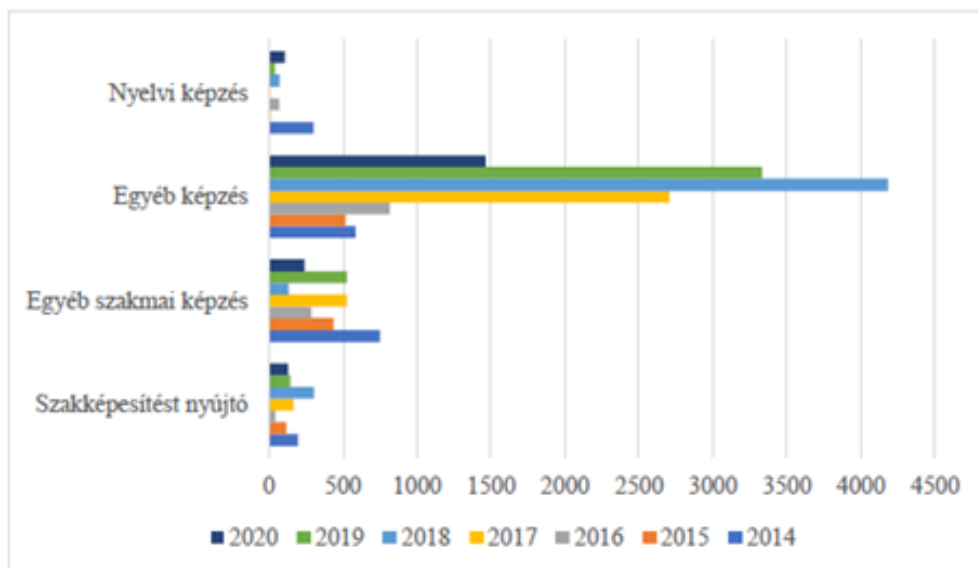
Fontosnak tartottuk, hogy az egyes képzésekre beiratkozottak számát korcsoportos bontásban is megvizsgáljuk (1. táblázat). A 15 év alattiak körében látható, hogy 2015-höz képest nagymértékű növekedés következett be 2016-ra és 2017-re, ezt követően csökkent a létszám és 2020-ra a 2014-es érték alá esett. A 15-29 éves korosztályban alapvetően többen iratkoztak be, mint a 15 alattiak esetében, viszont a növekedő tendencia ennél a korosztálynál is 2016-tól vehető észre a 2014-es értékekhez viszonyítva. A 30-54 év közötti korcsoportban 2017-ben volt a legnagyobb létszám a vizsgált időszakban és a kor szerinti megoszlásban is (2182 fő). Az 55 év fölöttiek adatait vizsgálva azt látjuk, hogy 2016-tól 2018-ig növekedett a képzésekre beiratkozók létszáma, ezután pedig 2019-től újra csökkent. Összességében azt láthatjuk, hogy a közművelődési intézmények a 30-54 éves korosztályt tudják a leginkább elérni megyénkben. Valószínűsíthető, hogy ez a korosztály egyrészt igényli a képzési, továbbképzési lehetőségeket, másrészt jellemző lehet a korosztályra a munkahelyváltás is, amely által új képzettségre van szükség.

4. ábra: Együttműködő partnerrel közösen szervezett oktatás, képzés – iskolarendszerű képzések résztvevők száma szerint Hajdú-Bihar megyében 2014-2020
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

Ha az együttműködő partnerrel közösen szervezett oktatást, képzést nézzük (4. ábra), akkor azt láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban évről-évre csökken az iskolarendszerű képzésben résztvevők száma 2014-hez képest. 2014-ben számlálható a legtöbb résztvevő (484 fő). Valószínűsíthető, hogy ez az érték azért csökkent szinte minden évben, mert egyrészt az elérni kívánt egyének már megszerezték ebben a rendszerben a végzettségüket, másrészt véleményem szerint népszerűbbek az iskolarendszeren kívüli, kevesebb idő alatt elvégezhető képzések.

5. ábra: Együttműködő partnerrel közösen szervezett oktatás, képzés – iskolarendszeren kívüli képzések résztvevők száma képzés célja szerint Hajdú-Bihar megyében 2014-2020
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

Az együttműködő partnerrel közösen szervezett oktatás, képzés témakörében a kulturális statisztika kitér az iskolarendszeren kívüli képzésekre is. Ezen adatokat a képzés célja szerint vizsgáljuk a résztvevők száma alapján (5. ábra). Négy képzési cél szerint oszlanak meg a résztvevők: szakképesítést nyújtó, egyéb szakmai, nyelvi, illetve egyéb képzések. Az adatokat tekintve azt láthatjuk, hogy a vizsgált időszakban az egyéb képzések a meghatározóak. 2018-ban vettek részt a legtöbben (4185 fő) 2015-ben pedig a legkevesebben (518 fő) egyéb jellegű képzéseken. Résztvevői sorrendben az egyéb képzéseket az egyéb szakmai képzések, a szakképesítést nyújtó képzések majd a nyelvi képzések követik.

A felnőttképzési tevékenységek visszaesése nemcsak Hajdú-Bihar megyére vonatkozik, hanem országos jelenség. Ez összefüggésben áll azzal, hogy az államilag finanszírozott képzések nagy arányban az államilag finanszírozott oktatási rendszerbe kerültek be, úgymint a szakképzési centrumokba, így az egyéb és nonprofit felnőttképzési szereplők képzési és résztvevői száma jelentősen csökkent.

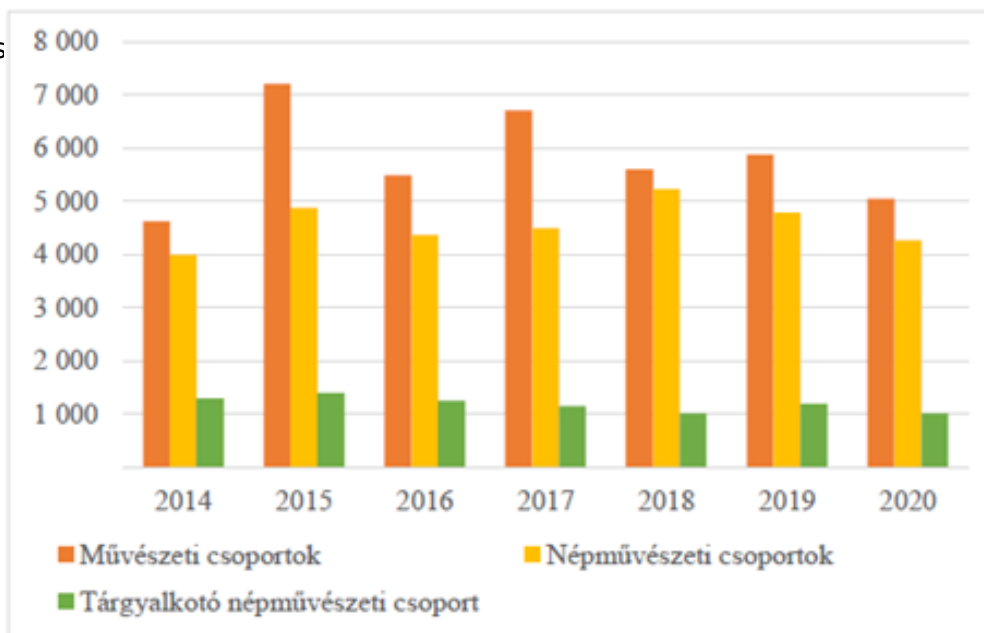
Rendszeres művelődési formák

A rendszeres művelődési formák tekintetében megkülönböztetünk művészeti, népművészeti és tárgykötő népművészeti csoportokat. Ezen kategóriák további alkategóriákra bomlanak:

- művészeti csoportok: színjátszó-, drámacsoport, vers-és prózamondó csoport; bábcsoport; klasszikus- és modern tánccsoport; társastánc; képző-és iparművészeti csoport; fotó-, film-, videocsoport; kórus, énekkar; könnyűzenei együttes; komolyzenei együttes (szimfonikus, fúvós, kamara, egyéb) egyéb amatőr művészeti csoportok
- népművészeti csoportok, előadóművészet: hangszeres népzenei csoport; népdalkör, pávakör; néptáncgyüttes; hagyományőrző együttes; egyéb
- tárgykötő népművészeti csoportok: fazekas; faragó; bőrműves; fonható szálal anyagmegmunkálók; textil; egyéb komplex népi tárgykötő csoportok. (www.kultstat.oszk.hu) Elemzésünkben a fő kategóriák szerint vizsgáltuk az adatokat.

6. ábra: Rends

en 2014-2020

A tagok éves átlagszáma (6. ábra) a vizsgált időszakban a művészeti csoportokban a meghatározó, a legmagasabb létszám 2015-ben látható (7212 fő), míg a legalacsonyabb létszám 2014-ben volt (4627 fő). A népművészeti csoportok tekintetében azt láthatjuk, hogy 4000-és 5000 fő között mozog 2014-től 2020-ig a résztvevői létszám, mely viszonylag kiegyenlítettnek mondható. A művészeti csoportok magas létszáma a megyében található különböző művészeti tánccsoportoknak köszönhető. A három művelődési forma közül a tárgyalkotó népművészeti csoportok létszáma a legalacsonyabb (1382 fő a maximum érték, 1009 a minimum érték), azonban a résztvevők száma ebben a művelődési formában szinte állandónak látszik. Valószínűsíthető, hogy ugyan alacsony létszámú, de konzisztens réteg foglalkozik tárgyalkotó népművészettel.

Nem rendszeres művelődési formák

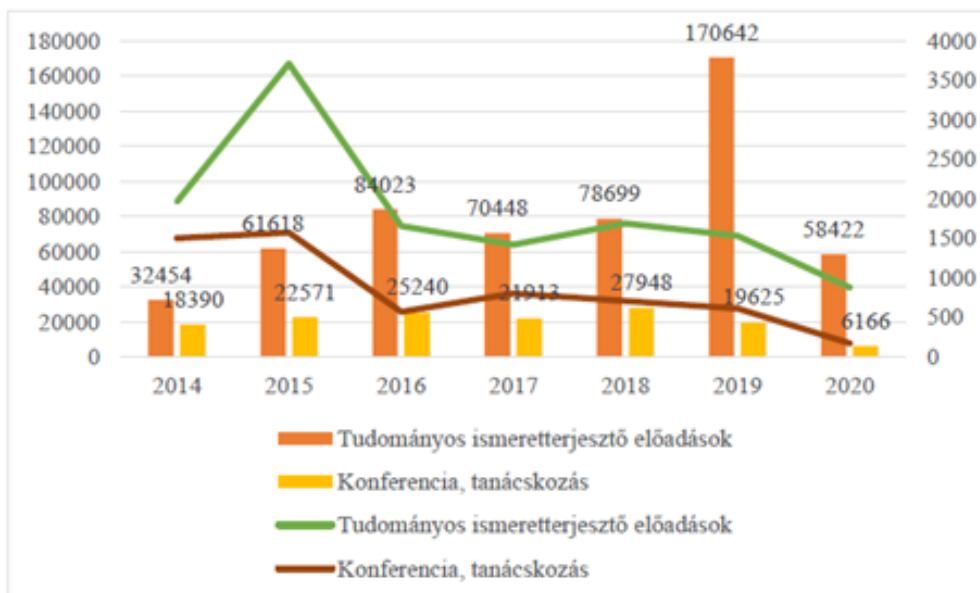
Az ismeretterjesztés, valamint a klubok, körök, szakkörök tevékenységei a nem rendszeres művelődési formák közé tartozik. (www.kultstat.oszk.hu) A lenti ábrán (7. ábra) a résztvevők és az alkalmak számát együttesen kívánjuk megjeleníteni a tudományos ismeretterjesztő előadásokon és a konferenciákon, tanácskozáson. A függőleges tengely bal oldala a résztvevők számát, míg a jobb oldala az alkalmak számát mutatja. Az adatfeliratok a résztvevők számát mutatják. A résztvevők számát tekintve a tudományos előadásokat vizsgálva azt láthatjuk, hogy 2014-től nagymértékű növekedés következett be, ezzel pedig az alkalmak száma is nőtt. 2016-tól csökken az előadások száma, azonban a résztvevők száma magasabb, mint az előző két évben. 2019-ben látható egy kiugró érték a résztvevőknél (170 642 fő). 2020-ban a koronavírus járvány ellenére is többen vettek részt előadásokon mint 2014-ben. A konferenciák, tanácskozások résztvevői kis mértékben változnak az ismeretterjesztő előadásokon résztvevőkhöz képest. 2018-ban 612 alkalommal került megrendezésre konferencia/tanácskozás, azonban ekkor vettek részt a

legtöbbsen (27 948 fő).

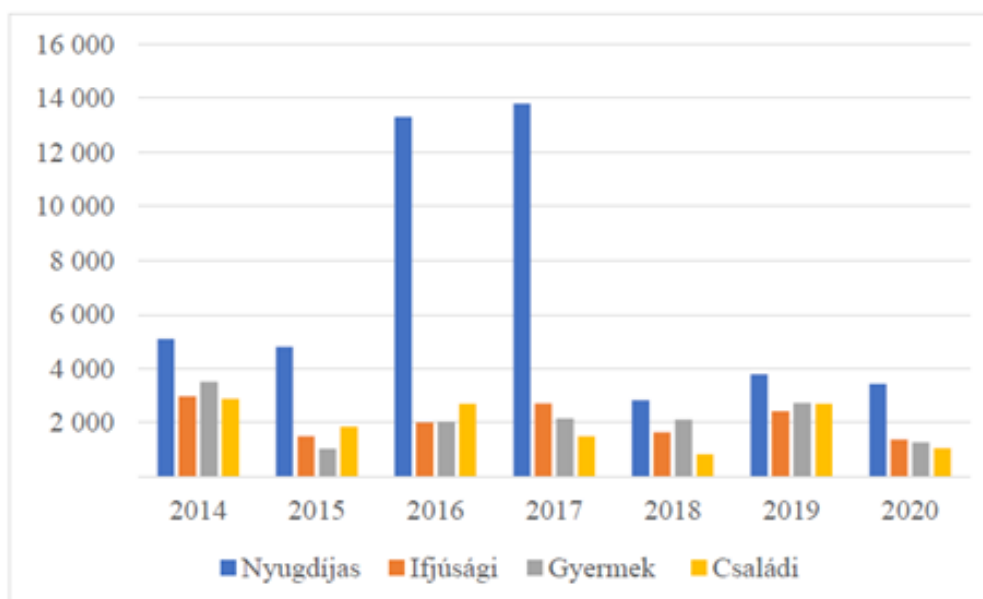
2020-ban a koronavírus járvány miatt a konferenciák többsége is elmaradt vagy online formában zajlott. A résztvevők száma ebben az évben a legalacsonyabb mindössze 6166 fő.

7. ábra: Ismeretterjesztés – Résztvevők száma és alkalmak száma szerint Hajdú-Bihar megyében
2014-2020

(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

8. ábra: Klubok, körök, szakkörök – tagok száma Hajdú-Bihar megyében 2014-2020
(Forrás: Saját szerkesztés a kulturális statisztika alapján)

A fenti ábrán (8. ábra) a Hajdú-Bihar megyében található klubokban, körökben, szakkörökön résztvevők számát vizsgáljuk nyugdíjas, ifjúsági, gyermek és családi szempontból. Az ábrán azt

láthatjuk, hogy a nyugdíjas résztvevők száma 2015-höz képest 2016-ra és 2017-re ugrásszerűen növekedett, majd 2018-tól kevesebben vesznek részt mint 2014-ben és 2015-ben. Az ifjúság részvétele hol csökkenést, hol növekedést mutat.

2014-ben vettek részt a legtöbb ilyen alkalmon (2887 fő), illetve 2018-ban a legkevesebben, mindössze 836-an. E két érték között mozog a részvétel. A gyermekek részvételét tekintve 2014-ben 3516 főnél tetőzik a létszám, ezt követően minden évben kevesebb gyermek vesz részt ilyen alkalmon. A családok részvételét tekintve azt láthatjuk, hogy 2014-ben vettek részt a legtöbb, ezt követően a vizsgált időszakban csökken a részvételi arány.

A számok alakulását tekintve megállapíthatjuk, hogy a nyugdíjasok vesznek részt a legtöbb klubok, körök, szakkörök alkalmain. Véleményünk szerint ez a szabadidővel lehet összefüggésben, hiszen a nyugdíjas korosztály már nem a munka világában tölti elsősorban az idejét, így több lehetőség adódik a fent említett alkalmon részt venni.

Összegzés

Véleményem szerint a 2020-ban kialakuló pandémiás helyzet nagymértékben hozzájárult az online megvalósuló képzésekhez, továbbképzésekhez, hiszen a korlátozások miatt nem volt lehetőség kontakt alkalmak megvalósítására. Emiatt az online oktatás olyan új személyeket is bevonzott, akik korábban el sem tudták képzelni az ilyesféle tudásszerzési módszert. Úgy gondolom, a jövőben az eddigieknél is több online képzés fog megvalósulni és széles körben terjedni a leendő tanulók körében, hiszen rugalmas, helytől független.

Az adatok alapján azt láthatjuk, hogy a képzések képzési típusonként történő lebontásában az általános jellegű képzésekre történik a legtöbb beiratkozás, a lakosság az ezen jellegű képzéseket részesíti előnyben. Összességében tekintve minden évben, hol nagyobb, hol kisebb mértékben, de a képzést befejezők száma alacsonyabb, mint a beiratkozottak száma, ezért lemorzsolódást tapasztalhatunk. 2016 és 2018 között a képzések tekintetében magasabb résztvevői létszámokat tapasztalhatunk. 2016 és 2019 között zajlott például a Cselekvő Közösségek projekt, melynek konzorciumi vezetője a Szabadtéri Néprajzi Múzeum (SZNM) – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK). Konzorciumi tagként a Nemzeti Művelődési Intézet is részt vett a programban, amelynek keretén belül számos képzést valósítottak meg, illetve ebben az időszakban zajlott a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Foglalkoztatási és Képzési Programja, amelynek VI. periódusa 2019-ben zárult le. Valószínűsíthető, hogy a képzési csoportok száma az előbb említett és egyéb más támogatásoknak köszönhetően nőtt meg.

A rendszeres művelődési formák vizsgálata során láthatóvá vált, hogy a művészeti csoportok résztvevői száma a legmagasabb Hajdú-Bihar megyében. Ez a létszám a megyében található különböző művészeti táncscsoportoknak köszönhető. A legalacsonyabb létszámot a tárgyalgó népművészeti csoportok mutatják. Véleményem szerint az alacsony létszám ellenére ez egy erős magot jelenthet, akik elhivatottak művészetük iránt.

A klubok, körök, szakkörök adatait tekintve a nyugdíjas csoportok a legjellemzőbbek megyénkben. Ennek oka valószínűleg az, hogy a nyugdíjas korosztálynak amellet, hogy van ideje a csoportok különböző tevékenységeihez csatlakozni, szempontként jelenik meg, hogy ezekben a körökben társasági életet is élhetnek.

Kijelenthetjük, hogy a közművelődés az egész életen át tartó tanuláshoz kapcsolható tevékenységeit meg tudta őrizni a pandémiás korszak ellenére is, hiszen 2020-ban a 2019-es adatok több mint felét tudta tartani szinte minden területen. Láthatunk olyan területeket, ahol az online világba való áttérés miatt növekedtek az adatok, például a képzések, konferenciák, ismeretterjesztő alkalmak nagy része is ebbe a kategóriába sorolható.

2019-től a járványhelyzetet megelőzően a folyamatosan csökkenő adatok a szükségszerű társadalmi változásokat mutatják.

Felhasznált irodalom:

- Babbie, Earl (2001): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest, Balassi Kiadó.
- Gégyény János (2017): A közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége – változások és változatlanságok. In: Kulturális Szemle, 2017/2. szám. 87-100.p.
- Márkus Edina (2014): Közművelődés és felnőttképzés a statisztikák tükrében. In: Kulturális Szemle. 2014/2. szám 55-69.p.
- Talata-Dudás Katalin (2009): A közművelődés helyzetének alakulása a 2005-ös /2008-as közművelődési statisztika tükrében. Szín, 2009. 14. évf. 5. szám, 4-43.p
- Talata-Dudás Katalin (2010): A közművelődés helyzete alakulása a 2006- 2009-es közművelődési statisztika adatai alapján. Szín, 2010. 15. évf. 5. szám, 4-62.p.
- Talata-Dudás Katalin (2011): A közművelődés helyzetének alakulása a 2006-2010-es közművelődési statisztika tükrében. Szín, 2011. 16. évf. 5. szám, 4-28.p.
- Kulturális Statisztika. Elérhető: (www.kultstat.oszk.hu)